243327 - Kardeşler ve arkadaşlarla sövme ve vurma yoluyla şakalaşmak caiz midir?

Soru

Sizin fetvalarınızda, aile bireyleri arasında, zarar vermediği sürece vurmanın caiz olduğuna dair okudum. Bu konuda iki sorum var:

Birincisi: Aile bireyleri, özellikle kardeşler arasında, şaka yoluyla sövme ve hakaret etmek caiz midir?
Mesela, “Sen delisin”, “spastik” ya da bundan daha çirkin sözlerle “köpek”, “eşek” demek veya “yüzünü çevir” gibi sözleri şaka olarak söylemek caiz midir?

İkinci sorum ise şudur:
Arkadaşlarım arasında daima şakalaşır, şaka amaçlı birbirimizle boğuşur, güreşiriz — tıpkı Rasulullah s.a.v zamanındaki gibi — veya elle, ayakla, başla vururuz; fakat bu tamamen şaka olarak yapılır. Bu caiz midir? Eğer caiz ise bunun belli kriteri var mıdır? Bu konuda âlimlerin görüşleri nelerdir?

Detaylı cevap

Allah’a hamd olsun.

Birincisi:
Müslümanın hayatı, gayret ve çalışkanlık üzere, vakitlerini hayırlarla değerlendirme ve ahiret günü için hazırlık yapma yolunda olmalıdır. Nitekim Yüce Allah şöyle buyurmuştur:

“Rabbinizin mağfiretine ve genişliği gökler ve yer kadar olan, takvâ sahipleri için hazırlanmış cennete koşun.” (Âl-i İmrân, 3/133)

Abdullah b. Ömer (radıyallahu anhümâ) şöyle demiştir:

Rasûlullah s.a.v omuzumdan tutarak şöyle buyurdu:

“Dünyada bir garip ya da bir yolcu gibi ol.”

İbn Ömer de şöyle derdi:

“Akşamı ettiğinde sabahı bekleme, sabaha erdiğinde akşamı bekleme; sıhhatinden hastalığın için, hayatından da ölümün için (azık) al.” (Buhârî, 6416)

Ancak bu ciddiyet ve gayret, zaman zaman şakalaşmaya aykırı değildir. Zira Peygamber s.a.v. bazen sahâbeleriyle şakalaşırdı.

Ebu Hureyre (radıyallahu anh) şöyle demiştir:

“Dediler ki: ‘Ey Allah’ın Rasulü! Sen de bizimle şakalaşıyorsun.’
Buyurdu ki: ‘Ben ancak gerçeği söylerim.’” (Tirmizî, 1990 – hasen sahih; el-Elbânî, Sahih Silsile, 4/304)

İbn Ömer (radıyallahu anh) de şöyle rivayet etmiştir:

Rasûlullah s.a.v.: “Ben şaka yaparım fakat ancak doğruyu söylerim” buyurdu.
(Tabaranî, el-Mu‘cemü’l-Evsat, 1/298; el-Elbânî, Sahih Câmi‘u’s-Sağîr, 1/489)

Peygamber s.a.v.’in şakası, ciddiyeti ortadan kaldırmayan; bilakis onu tamamlayan bir şakaydı. Müslüman da şakasında şu iki gayeden birini gözetmelidir:

Dost ve kardeşlerini neşelendirmek, aralarındaki sevgiyi ve bağı güçlendirmek.

Nefsi dinlendirip sıkıntı ve yorgunluğunu gidermek; böylece yeniden çalışmaya hazırlanmak.

İmam Mâverdî (rahimehullah) şöyle der:

“Akıllı kimse, şakasında iki hâlden birini hedefler; üçüncüsü yoktur:

Birincisi, arkadaşlarını neşelendirmek, onlara sevgi kazandırmak. Bu da güzel söz ve hoş fiillerle

olur.
Saîd b. el-Âs, oğluna şöyle demiştir: ‘Şakanda ölçülü ol. Çünkü aşırılığı vakarını giderir, sefihleri sana karşı cesaretlendirir; azlığı ise seni dostlarından uzaklaştırır, onlarla aranı soğutur.’

İkinci durum Şaka ile içine düşen sıkıntıyı gidermek. Nitekim: ‘Sıkıntılı olan kimsenin içini boşaltması gerekir’ denmiştir. Ebu’l-Feth el-Büstî şöyle demiştir:

Yorulan tabiatını ciddiyetle değil, biraz dinlendirerek ferahlat;
Onu azıcık şaka ile tatlandır.
Ama şakayı, yemeğe kattığın tuz kadar yap.

Peygamber s.a.v. de işte bu şekilde şaka yapardı.”
(Ahlâk ve Dünyâ-Din Edebleri, s. 319)

Sonuç olarak:
Müslüman, şakasını asil bir hedef için yapmalı; boş ve vakit öldüren şekilde değil. Ayrıca, Ebu Hureyre ve İbn Ömer’in rivayet ettiği hadislerde işaret edildiği üzere, hakka aykırı olmamalıdır.

İkincisi:
Belirtilen sözlerle şakalaşmak, caiz olmayan, yasaklanmış bir şaka türüdür:

1- Çünkü bunda, Allah Teâlâ’nın güzel söz söylemeyi ve lakap takmaktan sakınmayı emreden buyruğuna aykırılık vardır.
Yüce Allah şöyle buyurmuştur:

“Hani İsrailoğulları’ndan şu sözü almıştık: Allah’tan başkasına kulluk etmeyin; ana-babaya, akrabaya, yetimlere ve yoksullara iyilik edin; insanlara güzel söz söyleyin, namazı kılın, zekâtı verin. Sonra pek azınız müstesna, yüz çevirerek uzaklaştınız.” (Bakara, 83)

Ve yine şöyle buyurmuştur:

“Ey iman edenler! Bir topluluk diğer bir toplulukla alay etmesin; belki onlar kendilerinden daha hayırlıdır. Kadınlar da diğer kadınlarla alay etmesin; belki onlar kendilerinden daha hayırlıdır.

Birbirinizi ayıplamayın, kötü lakaplarla çağırmayın. İmandan sonra fasıklık ne kötü bir isimdir! Kim tevbe etmezse işte onlar zalimlerin ta kendileridir.” (Hucurât, 11)

2- Bu sözler, şeytanın, Müslümanlar arasına düşmanlık ve kin sokmak için kullandığı bir vesiledir. Yüce Allah şöyle buyurmuştur:

“Kullarıma söyle: Hep en güzelini söylesinler. Çünkü şeytan aralarını bozar. Şeytan insanın apaçık düşmanıdır.” (İsrâ, 53)

3- Bu, açık bir eziyet, hakaret ve sövme sayılır. Karşı taraf buna razı olsa dahi caiz değildir.

4- Bu tür çirkin ve edebe aykırı sözleri söylemek ve bunlara alışmak, müminin ahlakına ve Allah’ın kullarında sevdiği güzel huylarına aykırıdır.
Abdullah b. Mes’ûd (radıyallahu anh) şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

“Mümin, çok ayıplayan, çok lanet eden, hayâsız ve edepsiz kimse değildir.”
(Tirmizî, 1977 – “Hasen garîb” demiştir; el-Albânî, Sahîhu’l-Câmi’ [1/634]’de sahih görmüştür.)

Üçüncüsü:
Kardeşler ve arkadaşlarla elle vurma, kafa tokuşturma, güreş tutma gibi bedensel şakalaşmalar:

Eğer şaka, genelde zarar vermeyen, aşağılayıcı olmayan bir şekilde yapılıyorsa, karşı taraf buna razıysa, nadiren ve uygun zamanlarda gerçekleşiyorsa, bunda bir sakınca görülmez. Nitekim sahâbe (radıyallahu anhum) karpuz kabuklarını atışarak şakalaşırlardı, fakat ciddi meseleler olduğunda en ağırbaşlı şekilde davranırlardı. (Buhârî, el-Edebü’l-Müfred; el-Albânî, Sahîhu’l-Câmi’, no: 435)

Bununla beraber, uygun zaman ve durum gözetilmelidir ki, iş düşmanlığa ve kırgınlığa dönüşmesin.
Süfyân b. Uyeyne şöyle demiştir:

“Şaka sünnettir; ancak yerinde yapan ve yerinde söyleyen için.”

Fakat bu tür şakalaşma, genelde acı veriyor, incitiyor veya küçümseme içeriyorsa, bu durumda caiz değildir:

1- Çünkü bunda başkasına zarar vermek vardır. İnsanlara haksız yere zarar vermek caiz değildir. Ayrıca bu tür şaka, kardeşler arasında sevgi ve saygıyı artırmaz, aksine ciddiyeti azaltır, küçüğün büyüğe karşı cüretini artırır. Müslüman, diğer Müslümanların elinden ve dilinden emin olduğu kimsedir.
Abdullah b. Amr (radıyallahu anhuma)'dan rivayetle, Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu:

"Müslüman, Müslümanların elinden ve dilinden emin olduğu kimsedir." (Buhârî, 10; Müslim, 40)

2- Böyle bir şaka bazen telafisi imkânsız olaylara yol açabilir. Bazen de şaka yapılan kimse kötü bir ruh halinde olur; şaka bir anda kavgaya, düşmanlığa dönüşebilir.

Sonuç olarak:
Bu şekilde yapılan şaka zarar verir, fesada sebep olur, belirgin bir faydası da yoktur; bu sebeple yasaklanmış işlerdendir.

Ayrıca, şakanın meşru olmasıyla ilgili önemli ölçülerin yer aldığı (22170) numaralı sorunun cevabına bakılması tavsiye edilir.

En doğrusunu Allah bilir.